

MIRADOR

SETMANARI DE LITERATURA, ART I POLÍTICA

Preu: 30 cèntims - Pelai, 62. Telèfon 15300. - Subscripció: 3'50 pessetes trimestre

Any III. Núm. 146 - Barcelona, dijous, 19 de Novembre de 1931

Es pot revisar tot el que
es vulgui, menys el cop
del poble del 12 d'abril

MOLT SOROLL I POQUES NOUS

COMLOTS I REVISIONISME

La República està consolidada. En voleu la prova? Fins al cap de set mesos de l'adveniment del règim no s'ha descobert cap complot. I quins complots! Ja ho veieu: un xantre, un mercenari, un parell de militars, un sagristà, quatre senyors, vint mil duros...

Si la República no tingués altres dificultats que aquestes! Fins al cap de set mesos no s'ha descobert complots, i els que ara han distret els oïdis de la policia, semblen complots d'opereta. Per aquest camí, Joan III ja sembla que tingui la planeta tirada: pot fer-se vell com el rei actual dels carlins escrivint cartes al querido Villoro de l'època.

Aquests complots són la demostració que el règim és molt fort. Afortunadament, la República no fou portada pels militars: el cop d'Estat del 12 d'abril, aquelles eleccions, fou un cop de poble, i és tan difícil que el carro de l'Estat faci marxa enrera quan el poble empeny!

Aquests complots no poden ésser més satisfactoris: són una prova de la vitalitat del règim i serveixen per fer menys amarga la vida dels homes de l'oposició.

La insignificància d'aquests complots és un senyal de bona salut perfecta: la màquina del règim funciona a meravella i les vàlvules també. Aquest excel·lent estat de salut ha de permetre'ns d'organitzar serenament la República i donar-li un caràcter típic, una fesomia pròpia i simpàtica.

Més important que els complots, per les conseqüències desagradables que ha tingut, ha estat la campanya revisionista. El mot «revisionisme» fou llençat amb tota la bona fe republicana pel senyor Alcalà-Zamora,

aquesta hora tan compromesa seria l'allunyament de les classes conservadores, la seva negativa a l'obra de reconstrucció del país. No hi ha cap persona intel·ligent que admeti que de l'altre règim valia la pena de conservar-ne res. Una gran part dels mals que patim són la conseqüència de la liquidació de la monarquia, com de la major part dels mals que avui sofreix el món en té la culpa la guerra.

Gil Robles

La cooperació de les classes conservadores és necessària per al contrapès que necessita un país normal. Si les classes conservadores s'abstenen, mancarà al país una oposició veritable i el règim derivaria fatalment cap a solucions extremes. El cas de França és eloqüentíssim. Certament, la tercera República francesa no s'ha deixat portar mai cap a l'extremisme social, però la campanya d'oposició que en cert temps feren els catòlics al règim, va obligar els republicans a defensar-lo. Si els catòlics haguessin acceptat el consell de Lleó XIII i practicat la política de «aralliment», haurien estalviat molt de temps. L'exemple és recent i val la pena de tenir-lo en compte.

Hem dit que tot era revisable i podem afegir-hi que, ben mirat, encara no ha passat res. Es per això que si certs revisionismes poden ésser imprudents, certes campanyes revisionistes són intolerables. Retirant-se del Parlament les dretes, varen cometre un gros error. També sobre aquest punt hi havia un exemple a tenir en compte: el de les oposicions feixistes que varen retirar-se a l'Aventí. Es facilíssim anar-se'n a l'Aventí, però està demostrat que, de vegades, és difícil tornar-ne. Es necessita molt valor per rectificar una actitud quiotesca. El perill del ridícul pot començar al camí de l'Aventí i multiplicar-se quan des de dalt de la muntanya una minoria s'ofereix en espectacle, sobretot si l'espectacle pretén ésser dramàtic i els espectadors l'acullen amb un somriure.

De Dijous — a Dijous

El pitjor delicté

Unamuno ho deia no fa gaire pels pasadissos del Congrés, i la premsa ha reproduït les seves paraules, amb una certa satisfacció del que escriu aquestes ratlles, que de molts anys ençà creu de debò, i l'ha sostinguda en incomplicables converses, la mateixa opinió que ara ha fet pública el rector de la Universitat de Salamanca, opinió que, emanant de tan conegut personalatge, és de suposar que s'estendrà.

Unamuno, tot parlant d'aquell home anomenat Emiliano, va dir que era un delicté ésser tan ase.

I, efectivament, ésser ase és un delicté, encara que no en parli, almenys d'una manera explícita i taxativa, cap codi del món. Però els codis parlen d'actes a què sovint arrossega l'esmentat delicté. I, quan ésser ase no té res a veure amb el codi, té a veure amb alguna cosa més delicada i incògnita: l'opinió, mal que sigui només la d'uns quants centenars de persones en tot un país.

I, perquè es vegi ben bé l'abast del delicté, cal sentar abans que res un principi: ésser ase és qüestió de qualitat, no pas de quantitat. Tal que pot haver llegit molt i saber moltes coses, pot ésser un ase dels de més volum, i, pel contrari, un analfabet pot no tenir res d'ase.

Potser, si la qualificació d'ase sembla massa dura, poc acadèmica o grollera, podrem provar l'eufemisme de substituir-la per la de mancat d'espirt de finesse, per dir la frase en el seu idioma original i fer rodar el cap a algun director de diari sense necessitat d'escriure xifres.

Es molt trista la constatació, perquè comporta una fatalitat insuperable, però tot fa creure que és l'evidència mateixa: es neix amb esperit de finesse o sense. No hi ha res al món, ni carreres ni càrrecs, que faci adquirir aquesta qualitat indispensable, la inexistència de la qual pot passar desapercibuda per les circumstàncies, dissimulada per les situacions, més o menys sospitosa perquè petits detalls la traïen, però que s'exterioritza d'una manera impúdica en els moments de prova.

L'home desproveït d'aquesta qualitat i que fa de ciutadà particular, no és, ben mirat, un gran perill: les seves relacions i amistats, les úniques que l'han de suportar, solen ésser del seu taramà: «Dios los cría y ellos se juntan». Ara, l'home que fa de ciutadà públic no té cap mena d'excusa vàlida per seguir sentint-se un cop tot-hom s'ha pogut adonar de la seva escassetat de llums.

Actualment, seguint de prop la més cridanera actualitat, l'afer que ha fet més soroll a Barcelona de molt de temps ençà, gràcies a la llibertat de premsa, element indispensable a tot bon règim de govern, no és desplaçat un intent de senyalar els perills que té la manca d'aquests impondrables que constitueixen l'esperit de finesse i el trist paper que fan alguns homes que es creuen representatius quan es posa al descobert llur indigència en la matèria.

Alguns dels autòctons i novells amics del conegut «financiero» judeo-francès Lazare Bloch, que no cal esmentar, comencen a tocar-ne els resultats. — J. C.

MIRADOR INDISCRET

Lapsus vell folrat de nou

El senyor Vidal Rossell, arran de la seva dimissió de Conseller de la Generalitat, va fer unes declaracions als periodistes en les quals per demostrar que el socialisme no és enemic del nacionalisme, esmentava el cas dels socialistes anglesos, que havien ajudat els «sinn-feiners».

I l'endemà Las Noticias deia: «...lo prueba el hecho de que los socialistas ingleses hayan apoyado a los sin trabajo».

Entre poc i massa

Diumenge a la nit els mossos d'esquadra que no estaven de servei al Palau de la Generalitat, foren avisats a llurs domicilis que es presentessin immediatament vestits de paisà, amb pistola i manilles.

Així ho varen fer. I tal com anaven arribant els anaven dient que podien tornar-se'n.

L'endemà, un dels esmentats mossos preguntà a certa persona de dintre el Palau amb la qual té franquesa, a què havia obeït allò.

L'interrogat — que no en sabia res — va sortir del pas dient:

— Això deuen ésser maniobres per tal de comprovar si en un moment determinat costa gaire de reunir la gent.

El mossos no es va donar per satisfet i respongué:

— Home, això de les maniobres ja està bé. Però entre poc i massa. Ja fa mig any que duren...

El diputat complidor

L'únic diputat català que no ha perdut una sola sessió d'ençà que va obrir-se el Parlament, és el senyor Domènec Palet i Barba.

No ha parlat mai, ni s'ha notat la seva presència en cap moment, però ell assegura que és fins ara el diputat més diputat de tots.

— Hi ha hagut dies — deia a uns amics — que ni m'ha quedat temps per anar a fer pipí.

— I què hi feu al Parlament?

— Jo, vinga escoltar. No m'he perdut res del que s'ha dit.

«Davant d'un selecte públic...»

Ambrosi Carrion, que s'ha fet cèlebre pels seus imposants plens en les seves estrenes teatrals, s'ha vist, també, igualment afavorit en les seves conferències més o menys públiques.

Fa uns mesos s'anuncià per a les set del vespre una conferència sobre l'esperit i la llengua, a càrrec de Carrion, a la Federació Catalana d'Estudiants Catòlics. Puntualment, a l'hora esmentada, comparegué el conferenciant acompanyat de les seves muller i filla. Al local sols trobaren un membre de la Junta. No cal remarcar els moments d'angúnia que es succeïren. Per si no fos prou, a la nena se li acut dir:

— Papà, amb nosaltres sols també faràs conferència?

Excés de precaucions

«Barcelona queda en un segon terme secundari», així diu un titular de La Humanitat.

No hi ha dubte que els d'aquell diari, quan es tracta de matisar, són uns àngels. L'anècdota ens fa pensar amb la d'aquell senyor tan pessimista, més pessimista que La Veu, el qual, per por que li caiguessin els pantalons, duia cinquè i elàstics.

Col·laboració doble

Pere Foix (Delaville) és col·laborador de La Terra, diari de Madrid. Això, oficialment.

Ara s'ha trobat, però, que «extra-oficialment» és també col·laborador de La Humanitat.

L'altre dia va trobar-se amb una informació de primera plana d'aquest diari traduïda literalment d'una altra que ell havia publicat a l'esmentat diari madrileny uns dies abans.

El traductor, però, va menjar-se la signatura.

«La Humanitat» i les Humanitats

El número 4 de La Humanitat — 12 de novembre — publica un article que té, de bell antuvi, les virtuts d'ésser escrit en castellà i signat per Rodrigo Soriano. La tercera virtut és que comença així:

«Humanidad, «Humanité», glorioso nombre! El viene a mi memoria con el de Clemenceau, aquel terrible tigre cuya zarpa escribía, como sangrante herida, el tan sarcástico como esperanzado título de su periódico «Humanidad».

Com que L'Humanité no va ésser fundat per Clemenceau, sinó per Jaurès, renunciem a seguir l'enumeració de les virtuts de l'article.

Apèndix a l'anterior

Però de La Humanitat, el darrerament aparegut diari de la nit, no ens podia sorprendre res. Ja al primer article del primer número, al qual una C. (Lluís Capdevila, diuen) servia de firma, es deia que Choderlos de Laclos, era un abat francès, quan tothom que l'anomena sap que era un oficial d'artilleria que ha passat a la posteritat com autor de Les liaisons dangereuses. Només Lluís Capdevila o Màrius Aguilar són capaços de fer una errada així, i això parlant del segle XVIII francès, que és la seva debilitat!

I en un altre article, el diputat Aragai parlava de les columnes jòniques del Congrés, quan totes les guies de Madrid — a falta d'una comprovació de visu — diuen que són corinties.

El Sr. Companys, afavorit

L'espectacle que han donat els senyors Giral i Companys, a més a més de lamentable, és divertit, sobretot per les declaracions del primer, que tan poca satisfacció deuen haver causat al segon.

L'ex-fabricant d'operetes més o menys vieneses va dir que En Companys no coneixia gaire el francès i que quan veia més de tres xifres seguides el cap li rodava.

Els reporters, per posar-hi una mica de bàlsam, van escriure sis en lloc de tres, i així En Companys pot fer-se la il·lusió que la seva ciència numèrica és el doble del que creu En Giral.

Els aprofitats

Redacció de La Publicitat. Un desconegut demana per Manuel Brunet: encara no ha arribat. El desconegut demostra impaciència.

— Francament, és que tinc molta pressa... com queestic tan atrafegat... servidor, sap, soc corredor d'asseguracions de vida.

Li van haver de dir que, ben mirat, no n'hi havia pas per tant.

Governador, a la fi!

El conegut periodista Braulio Solsona ha estat nomenat governador civil de Burgos.

Des de feia uns quants mesos, gairebé d'onça de la proclamació de la República, el nom de Solsona ha corregut associat al del govern civil d'unes quantes províncies espanyoles, amb el rumor anèx d'un immediat nomenament. Però aquest no venia i la situació provocava facècies que Solsona aguantava dels seus amics amb aquell estoicisme exterior indispensable si no es vol fer el ridícul.

Fins s'arribà a dir que, a imitació del cèlebre plaga madrileny Carreño, que en temps de Cánovas del Castillo havia passat per uns tràngols semblants, Braulio Solsona ja tenia unes targetes en què, sota el seu nom, es llegia com a professió: «Governador de Sión».

Ja dona fruits

Hom digué que els fundadors de Conferentia Club s'havien proposat instruir una mica la nostra aristocràcia i la nostra burgèsia.

Sembla que ja ho van aconseguint. L'Hotel Ritz, els vespres que hi ha conferència, es veu concorregut de gent que no aniria pas a sentir un professor que parlés a l'Ateneu o bé en algun altre lloc cultural.

Figureu-vos que divendres els concurrents a la conferència de Gabrielle Reval s'adonaren, amb la natural emoció, que les delicadeses de l'esperit francès havien estat fruites aduoc per Pich i Pon, el qual sortia tot cofoi de l'Hotel.

Sopar d'homenatge

MIRADOR organitza un sopar als pintors Francesc Domingo, Joan Serra i Alfred Sisquella, pels premis que han obtingut en el recent concurs de pintura: Montserrat vist pels artistes catalans.

El sopar tindrà lloc la setmana que ve. Per la premsa diària i en el nostre número vinent, els nostres amics i els dels pintors esmentats sabran els detalls de l'organització del dit sopar.

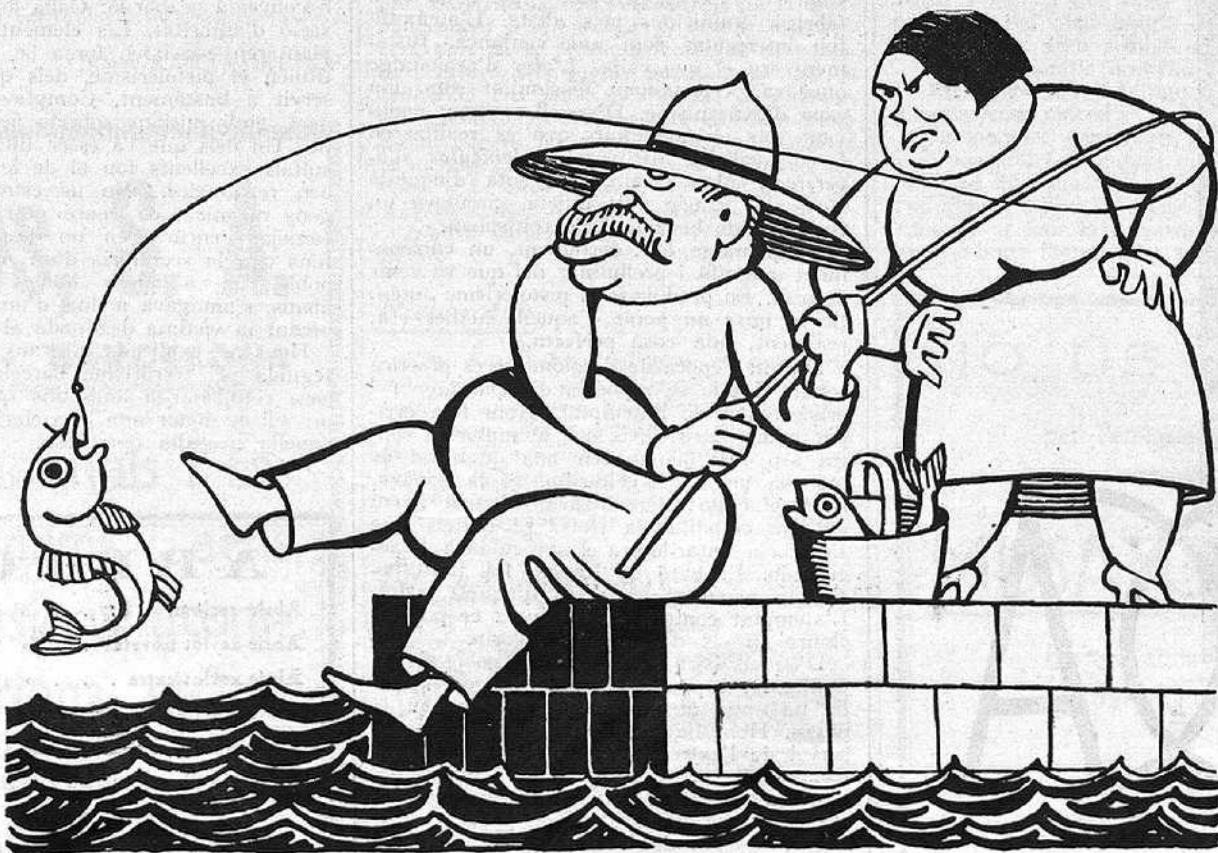

Royo Villanova

que és republicà catòlic, apostòlic i romà. Seria abusiu fer un mal ús d'aquest mot. Si en nom del revisionisme es fa una campanya contra la República, ni el Govern ni el país podran tolerar-ho. Ha fet bé el Govern de prohibir la propaganda revisionista en certes regions d'Espanya. L'ordre de prohibició haurà d'estendre's si els mitjans tenen l'accent manifestat a Palència i Burgos.

El sentit donat pel senyor Alcalà-Zamora al mot «revisionisme» no ha impedit que el Govern presentés la seva candidatura a la presidència de la República. I és que tot és revisable, perquè no hi ha res etern ni perfecte. Però no sembla prudent de començar una campanya revisionista quan la Constitució encara no està acabada. Una campanya d'aquesta naturalesa forçosament coaccionaria el Congrés i provocaria una gran agitació a tot el país. I si la campanya revisionista fos marcadament antirepublicana, l'instint de conservació aconsellaria, i sobretot en aquestes hores, tallar-la en sec. Tot és revisable, menys el cop d'Estat del dia 12 d'abril. L'Espanya nova comença el dia que el poble va decidir acudir a les urnes, en proporcions sense precedents aleshores, i es va pronunciar contra el rei. No és pas que una forma de govern inclogui en si la felicitat. Segurament el confusionalisme farà encara estralls, però la posició ocupada el dia 12 d'abril no pot ésser abandonada. Costarà més o menys de fer un país nou i reconstruir Catalunya i l'Estat central, però la història de l'Espanya nova ha començat. L'obra de reconstrucció avançarà ràpidament si tothom hi col·labora. Si una minoria s'abstingués, l'obra també seria portada a terme, però exigiria més esforç i més temps; i aquest esforç i aquest temps els pagaríem tots.

El pitjor error que es podria cometre en

EN AIGÜES DE BARCELONA

Mme. Hanau. — Un altre «lluç»!
M. Bloch. — ...«Sale pays!»

UNA MICA D'HISTORIA

El pistolisme barceloní

Es una història llarga d'explicar. Ultra que és complicada i tèrbola, succeeix que aquell que en podria dir més coses és justament el que té menys interès a parlar-ne. Molts dels que en coneixen aspectes interessants eviten d'explicar-los. L'informador topa amb dificultats per a lligar caps i treure l'entrellat dels fets. Es mou a les palpentes. S'ha de dedicar a un laboriós treball de reconstrucció per arribar, tot just, a projectar un rajolinet de llum damunt d'aquelles tenebres; les quals sospita que amb una mica de bona voluntat temps ha que es podrien haver aclarit.

Cal que el lector en prengui la bona voluntat, del poc que trobi en aquestes ratlles. L'informador no és cap mèdium. S'ha hagut doncs de limitar a reportar uns fets i a contar el poc que ha vist de prop.

El seu propòsit per altra part no és altre que contribuir, el poc que pugui, a l'esclariment d'un misteri que Barcelona té el perfecte dret de conèixer amb tots els detalls, sumant-se, de passada, als anhels de justícia de la ciutat. En aquests moments en què la subcomissió de política social treballa activament per tal d'aclarir-lo i aplicar les sancions degudes als culpables, aquestes ratlles no tenen altra significació que el d'un truc a la porta de l'habitació dins de la qual aquella es troba reunida, perquè recordi que a fora, al mig del carrer, hi ha tot un poble que espera amb impaciència el fall justicier.

Ja ho hem dit més amunt. La història del pistolisme és llarga d'explicar. Llarga i complicada, perquè el pistolisme és desenrotllat a Barcelona en mig del període tèrbol de la guerra, i això va fer que amb ell s'hi barrejessin altres coses d'ordre suspecte i que tot plegat, el pistolisme i les altres coses, que era el problema de l'espionatge i els negocis tèrbols de tota mena que es realitzaven ací a conseqüència de la guerra, produïssin una manifesta confusió en virtut de la qual es confonien els atemptats terroristes amb els atemptats per espionatge i al revés; afegint ací això, que aquesta confusió era mantinguda en determinades esferes, amb fins inconscients.

Per altra part, el pistolisme o el terrorisme, com vulgueu, no fou exclusiu d'aquell temps. Sota d'altres aspectes, ja feia anys que campanya per Barcelona. Va començar a manifestar-se l'any noranta arran d'una vaga general; d'aleshores fins avui, per bé que amb intermitències de calma, ja per mitjà de bombes, ja d'altra forma, l'hem hagut de suportar a contracor.

En aquest espai de temps n'hi ha hagut de tota mena, fins d'autèntic. El que ha abundat més, però, ha estat el terrorisme camuflat, que servia de tapadora per a tota mena de combinacions suspectes i era utilitzat, quan calia, per a dur a cap determinades maniobres de caràcter polític. Una de les quals ha estat ofegar sistemàticament tota mena de problemes vius. És evident que el terrorisme o pistolisme ha constituït anys i anys un magnífic, un inapreciable instrument de govern.

I és clar. Els barcelonins gairebé hem après a suportar-lo. Ens hem tornat mesells. Ens hem acostumat a celebrar balls de carrer havent-hi un mort estès a la cantonada. És dolorós i és grotesc, què hi voleu fer?, però el remei no es trobava pas al nostre abast.

El terrorisme va aparèixer de bracet amb els primers neguits de caràcter social i les primeres explosions del catalanisme. Automàticament, amb el plantejament dels primers conflictes de caràcter social, esclataven les primeres bombes. Bombes que, naturalment, aterroritzaven la ciutat; que provocaven l'esglai dels ciutadans i la reacció de totes les forces, més o menys vives, les quals s'alçaren, com un sol home, demanant una repressió enèrgica... la qual, efectivament, va venir i culminà en el procés de Montjuïc. Les anomenades reaccions ciu-

tadanes solen contribuir, la major part de vegades, a l'enrobustiment dels terrorismes. És evident que una política de comprensió, aplicada amb honradesa, és molt més eficaç que no la repressió quan es tracta d'evitar-ne la creixença.

D'aquella època són la bomba del carrer de Canvis Nous, l'atemptat contra Martínez Campos, la del Liceu, la bomba al pas d'una processó a Santa Maria del Mar i moltes altres bombes, bombetes i petards,

Salvador Seguí

que esclataven arreu de Barcelona. Fora d'En Pallàs i d'En Salvador, els altres suposats autors d'atemptats no foren descoberts. És curiós de senyalar el fet que quan un atemptat ha estat l'obra d'un extremista excarbat, aquest poc ha cuidat d'amagar-se. Pallàs, Salvador, Angiolillo, Morral, etcètera, donaren la cara. Pagaren l'atemptat amb el seu cap. Quan els atemptats han tingut un origen tèrbol, mai no s'ha trobat el culpable; però la culpa ha estat degudament repartida entre els elements extremistes i els ideals que aquests encarnen, voltant-los d'una aureola sagrant.

Cal recordar que ja en aquella època, el que se'n sol dir *diversos elements*, reclamaven una dictadura.

Des del 90 fins al 910 el pistolisme o el terrorisme continuava essent l'amo i senyor de Barcelona. Entremig, uns espais de calma, com un respir. Una manifestació, però, de caràcter patriòtic, o el plantejament d'una vaga el fan rebrotar de nou. A les darreries d'aquell període cal incloure el que hom anomena «des bombes d'En Rull». Molta gent encara se'n recorda. No cal, doncs, insistir-hi. És obvi dir que el procés, en virtut del qual aquell confident vulgar va ésser condemnat a mort, no va aclarir res. L'opinió pública va quedar convençuda que hi havia molt d'interès a dissimular. El procés fou precisament el que donà aquesta sensació al públic. Les bombes d'En Rull coincidiren amb un nou esclat de l'organització obrera.

I el terrorisme culmina, finalment, amb el pistolisme. Anys, del 17 al 21. En tot aquest temps són perpetrats cinc cents atemptats, amb dos cents vint-i-dos morts i tres cents quinze ferits. Gairebé a raó de víctima per dia i d'atemptat dia per altre. Una festa major del terrorisme. La Star, triomfant, presideix els nostres destins.

Tanmateix, aquest darrer període és el més complex, el més espès de tots. Gràcies a l'ús constant, l'instrument terrorista s'ha perfeccionat d'allò més. Hom pot prescindir del confident, enutjós i comprometedor, i assolir crear una força independent, enfront de l'organització obrera. Serà entre ells, d'avui endavant, que es faran la llei. Una política hàbil farà caure la balança d'una banda. Es tracta d'anorrear la creixença de l'organització obrera, acoblada en

un organisme: el sindicat, el qual, afavorit per la prosperitat adquirida per les indústries gràcies a la guerra, ha aconseguit una puixança enorme. El moment els afavoreix i l'aprofiten. Plantejen, una darrera de l'altra, vagues i més vagues. Mentre l'or de la guerra raja abundant, els augments de jornal són concedits automàticament, sense discussió, sense lluita. Així que els guanys s'aprimen és quan comencen a manifestar-se les primeres resistències. I amb elles el començ del pistolisme autèntic.

Aquest, però, cal destriar-lo en dues fases. El primer període és un pistolisme d'espionatge. El segon, que comença així que la guerra s'acaba, és un pistolisme organitzat molt semblant al de l'època d'En Rull.

Anem per parts. La guerra convertí Barcelona en una manufactura francesa molt important. La major part de les nostres fàbriques, per no dir totes, treballaven pels aliats. El bloqueig alemany era un fet. Calia contrarestar l'una cosa i l'altra. Com? L'alt comandament del servei secret alemany féu un viatge per Espanya amb auto — per cert que el xofer que el guiava era un català anomenat Vives, fill d'un pregoner que corria pels mercats de Santa Caterina i de la Barceloneta, conegut pel Noi de la Tinta —, per tal d'orientar-se i muntar un servei d'espionatge i de proveïment de submarins. El cap d'aquest servei a Barcelona fou Bravo Portillo, un policia molt conegut als music-halls i cases de joc del districte cinquè i del Paral·lel. Bravo Portillo va posar al servei dels *Deutschen* els seus bigotis refilats, el seu bombí, la seva armilla de fantasia, el seu *empaquet*, el seu revòlver, la influència del càrrec i tot el que calgués. Però ni ell ni el seu bigoti abastaven prou. Calien col·laboradors. Es tractava, tanmateix, d'una feina delicada. I anà a cercar-los al lloc més aristocràtic de Barcelona, al districte cinquè; d'aquest, el carrer que ve a ésser el Passeig de Gràcia del districte: el carrer de l'Arc del Teatre. D'aquest carrer, l'edifici més sumptuós que trobà: una taverna, barrejada de soterrani, anomenada *El Chantecler*, que avui ja no existeix, i que era aleshores el refugi habitual d'una nodrida colla d'aristòcrates que havien anat a menys i es veien obligats a practicar, per bé que incidentalment, oficis com els següents: l'un era rebentapisos, l'altre descuidar, l'altre, que per cert tenia bons sentiments, anava al moll i així que veia un cavall i un carro carregat de cotó, s'enternia i li alleugeria poc o molt la càrrega; el quart, havia agafat la mania de punxar panxes i, és clar, per tal de justificar-la, no tenia cap més remei que apoderar-se de la moneda que trobava a les butxaques del punxat; el de més enllà s'emfilava als tramvies i es trobava, sense adonar-se'n, amb una cartera a les mans. Tots ells, però, gent honorable, desgraciats, víctimes de les injustícies de la societat. Bravo Portillo acordà redimir-los. Ells foren, en efecte, els seus primers col·laboradors. Col·laboraren tant, que ja no es separaren fins a la mort d'aquell. Primerament, en la forma següent. Tenien cura d'avisar amb anticipació les sortides de vaixells que calia torpedinar; simulaven desembarcs de contraband a les roques de Montgat, per tal d'atraure la presència dels carabiners vers aquells llocs, mentre el proveïment del submarí es realitzava a l'altre extrem de platja, pels volts de can Cros. Si convenia, atemptaven contra d'un patró rebec que no volia deixar de fabricar municions pels aliats. L'atemptat que costà la vida a En Barret fou un d'ells. I durant la guerra, a Barcelona n'hi havia moltsíssims de Barrets, la major part dels quals van haver de rebre, de dret o d'esquivalent, els esquitxos de la guerra en forma de trets. Quan els venia a tomb, als d'aquella colla reclutada pel famós Bravo, no tenien inconvenient a esmerçar un parell d'horetes i entrar en una sala de joc a apoderar-se de la moneda escampada damunt la taula. Però això era, al capdavant, un divertiment. Apagades de llums, corredisses, trencament de vidres; res més. Els desperfectes, a càrrec de l'amo. La impunitat d'una feina comportava la impunitat de l'altra.

L'assassinat del patró Barret és un atemptat típic, exemplar de l'època. De semblants en calgueren uns quants més.

Una curiosa circumstància va permetre poder donar a aquell atemptat un sèc extremista. Fou que poc abans de l'atemptat els obrers de la fàbrica s'havien declarat en vaga — i l'havien perduda — per negar-se a fabricar municions pels aliats. L'atemptat fou interpretat com una venjança. Justament era el que calia. L'afar d'espionatge quedava perfectament dissimulat sota una capa d'extremisme. D'aquell moment endavant tots els atemptats que es realitzaren foren atribuïts als clàssics *elementos subversivos*. Mentrestant, per sota d'aquests *elementos*, i ben a la quietat, circulava un riu d'or, de benzina i de contraban.

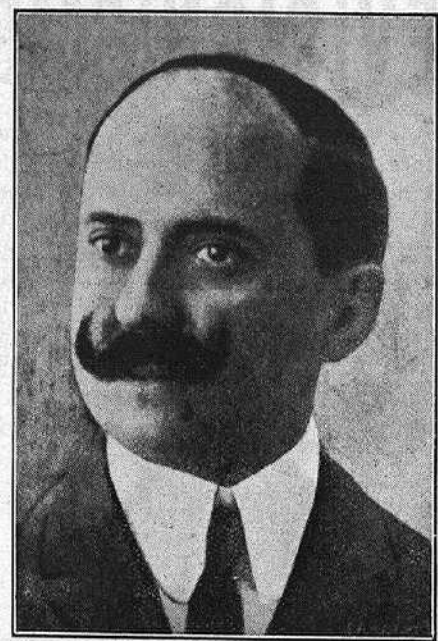
L'espionatge fou, certament, un entrenament magnífic i preliminar del que va venir després. En produir-se el pistolisme autèntic la *mise au point* d'aquells homes era, realment, una cosa perfecta.

Durant l'època de l'espionatge es practica sovint el que se'n podria dir *chantage* pel procediment de l'atemptat. Hom feia arribar a un patró l'avis que atemptarien contra seu i li demanaven una quantitat de moneda per tal d'evitar-ho. Si la donava, l'atemptat no es realitzava. Si feia l'orni es veia empaïtat, a trets. El mateix que s'oferia a evitar-lo era el que cuidava d'executar-lo. El baró de Koenig fou un especialista acreditat en afers d'aquest ordre. L'atemptat contra En Graupera es pot incloure en els d'aquesta categoria.

D'aquell baró, que era un noble de la perilla, se'n podrien dir moltes coses. Era tot un tipus, amb més fons que un pou de pagès. Hom ha dit d'ell que va actuar al servei de l'extremisme. Potser sí. Jo, personalment, crec que aquell individu va actuar únicament al servei d'ell mateix procurant treure diners d'allà on podia. Segur, segur, després de la mort de Bravo Portillo, actuà a les ordres de l'Arlequí. Situel·lo, doncs, en el lloc de confident i de pistolier i no us errareu de gaire.

Poc després de l'atemptat contra En Graupera, va caure mort En Josep Saba-

ter (a) el Tero, president del Sindicat del Ram de l'Aigua. Amb aquest atemptat és quan comença el pistolisme autèntic. El Tero era un militant significat de l'obrerisme. La seva mort fou el començament d'una ofensiva desfeta contra els elements extremistes, durant la qual havien de caure el Noi del Sucre, En Lairet, En Boal, En Pestaña — contra d'aquest hom atemptat tres vegades — i tants d'altres. En caure el Tero el pistolisme ja es trobava orga-

Bravo Portillo

nitzat. La seva mort tanca amb pany i clau el període de pistolisme d'espionatge i obre el període de pistolisme social.

L'assassinat del Tero fou realitzat en unes circumstàncies que val la pena de relatar. Hom anà a cercar-lo a la nit a casa seva. El trobaren dormint; el despertaren, i li ordenaren que es vestís encarrant-li les pistoles. El conduïren a l'auto. El portaren fins a Montcada i en ésser davant de la Torre del Baró, el mataren i el deixaren estès al mig de la carretera. Els ocupants de l'auto retornaren a Barcelona. El que comanava la colla era Bravo Portillo; acompanyat del tinent Hernández, destituït quan Sánchez Guerra va fer dimidir Martínez Anido de governador civil; l'hereu d'una casa que llavors construïa automòbils i els companys Rubio, Mallorquí i el Viejo.

El vigilant del carrer on vivia el Tero va donar compte del fet a l'Ulled, aleshores advocat del Sindicat Unie. L'Ulled denuncià el fet a la policia. No en tragué res. El denuncià als Mossos de l'Esquadra, i aquests aconseguiren detenir el Viejo. Emprerat i processat, fou condemnat a set anys de presó. Se'n va sortir amb un, gràcies a l'Anido.

L'atemptat que es realitzà temps després contra el l'Ulled fou la resposta als treballs que va realitzar per a descobrir els autors de l'atemptat contra el Tero.

El Viejo era un familiar del presidi. El Mallorquí vivia de les dones i es dedicava al negoci de la tracta de blanques. El Rubio procedia del barri xinès. Tres persones d'una moralitat immaculada. Amb aquestes tres persones i d'altres que després s'hi ajuntaren i que pel sol fet de poder resistir el contacte amb elles ja demostraren posseir una moralitat per l'estil, hom volia aconseguir la pacificació del país.

El Viejo, després de cosir, a força de sablasons, la Patronal, fou col·locat com a infermer a l'Hospital de la Santa Creu. Ara ven ampolles d'aigua de Colònia, fabricades per ell mateix, al preu mòdic de dues pessetes, pels Encants Vells i per la Barceloneta. Va fet un miserable. El Mallorquí va haver de fugir a Amèrica. Dalt del vaixell, per tal de fer boca, li travessaren el ventre al fort d'una discussió un xic acalorada. Hom diu que va morir de mala mort. Del Rubio no se'n sap res.

Amb el temps calgué ampliar el personal i hom en reclutà en abundància, tot el procedent dels sectors més tèrbols de la societat. Però les característiques foren sempre les mateixes. Els que hi entraren s'hagueren d'amotllar a les normes establertes.

S'acabà el pistolisme en implantar-se la dictadura per la senzilla raó que a aquesta li convenia acabar-lo. Calia donar una sensació d'autoritat. Els elements que la implantaren coneixien força bé els que constituïen el pistolisme, dels quals s'havien servit a bastament. Comptaven, per altra part, amb mitjans sobrats per aconseguir-ho. Un dels que va ésser utilitzat amb resultats excel·lents fou el de les col·locacions ben retribuïdes. No us estranyeu, doncs, gens ni mica, de veure entrar, la pistola fumant encara, en un despatx de Tel·lons o a la secretaria d'un Ajuntament de poble, un d'aquells homes que, mesos abans, s'amagava a dins d'una escaleta esperant la víctima destinada al sacrifici.

Heus ací explicada, a grans trets, la línia seguida pel terrorisme barceloní. Cal encara completarla amb uns quants detalls, per tal de donar una idea clara del que fou aquella tragèdia oprobiosa.

JAUME PASSARELL

ABRICS

- Abrie reclam. a 45 pessetes
- Abrie xeviot novetat . . . » 90 »
- Abrie xeviot extra . . . » 125 »
- Abrie Austràlia superior. » 150 »
- Abrie esport folro gamusa » 175 »

La millor col·lecció d'abrica fets
com els a mida

F. VEHILS VIDAL

7, Plaça Universitat, 7

L'APERITIV

La calefacció i les idees. — Una de les coses que influïxen més sobre la manera de veure el món i les gales i les ànimes de la gent, és la temperatura. Amb la temperatura es creen els colors, les dimensió i la consistència de les imatges. Els que tenim necessitat d'escriure i anar comentant el que passa, ens anem guarnint el cervell amb les robes, els sospirs i els estornots de la temporada. Ara fa encara quatre dies que ens penjaven davant dels ulls les imatges estivals i la tèbia dolçor de la temperatura. En un comentari polític o en una apreciació de caràcter moral o de caràcter esportiu, fatalment anava a parar a la punta de la nostra ploma un arabesc de platges, de pijames i de tardes colorides de menta i de llibertat. Encara que el paper s'anés tornant negre de tinta, al compàs d'un soroll de màquines i d'un tuf d'impremta, la temperatura del nostre nas encara creava papallones i copetes glaçades dintre d'un amable estiu de Sant Martí, velat només per una cua de pluja inofensiva i tornassolada. No ens havíem avesat dels records de l'estiu, i si ens posàvem a l'esquena un abric primet, era només per una certa vanitat de mosqueter que ens deu venir d'un rebesavi fatxenda.

Ara però ens trobem que la temperatura ha baixat, que les pluges comencen a crear un fang impressionant i que l'asfalt agafa aquella delicadesa de pell de foca en la qual es reflecteixen tan bé les cues de guineu i els pòmuls positivament refredats. Això passa als carrers, però només es veu d'una manera clara i dolorosa en els interiors de la gent que té d'escriure i que no té més remei que presentar un cabasset d'idees bones o dolentes a la bona voluntat del lector. I és que en els cercles, en les redaccions i en els pisos, els primers freds sempre ens atrapen desprevinguts, com que en aquest país no tenim mines de carbó i a més a més fem constar que el nostre clima és un pa de pessic, resulta que abans no ens decidim a engegar calorífers, ens passem dues setmanes trágiques, en les quals les idees tremolen, estornuden i protesten. Les idees viuen sense un ambient amable, sense confort de cap mena. Tot el panorama i la imatgeria estival ja no ens serveixen per aplicar-les a la política, a les grans banderades i a les grans filantropies actuals. Seria un sarcasme contra el fred que ens puja esquena amunt com un gat implacable. «Es en aquest moment precis de l'any que els escriptors divaguen, que les insubornables males intencions que tothom porta arrapades a la medulla surten a la ploma de l'escriptor d'una manera més destarotada i més guinyolesca. És un mal pas que tots hem de passar; en els cercles protestem una mica perquè les juntes directives no engeguen la calefacció, i el mateix fem a casa nostra i en les redaccions.

Un cop passat el moment de les bronquitis miserables que van a topar dins d'un aire ple de ganivets, quan la calefacció ja rulla com Déu mana, les idees s'entonen, agafen una flonjor de quant de Suedia, i gràcies a la calor del cos es pot produir una imatgeria hivernal plena del pel d'aquestes besties caríssimes, que sempre fan un tuf de film documental soviètic i que les dones procuren perfumar de la manera més excitant per corgolar-les al damunt d'unes perles falses.

Sense la calefacció no hi ha manera d'escriure res que tingui una punta d'humanitat, sense la calefacció les idees s'amaguen en els reconcs més poc presentables del cervell amb un aire mig avergonyit i mig escandalós de criatures despallades. Si un no es veu obligat a escriure, si es veu amb cor de jugar al golf o d'anar a la catja dels últims rovellons, aquests dies sense carbó mineral o sense petroli encara poden oferir la tebió opulent d'un amor que s'acaba. Jo recomano als escriptors que per poc que puguin, mentre no faci fred de debò i les coses no rutllen com han de rutllar, deixin la ploma, i si han d'escriure un pamflet o si han de fer viure en uns versos rosats el braç obsessió d'una senyora qualsevol, que esperin una quinzena de dies o esperin el que sigui fins que tota la bacteriologia del pensament trobi una temperatura justa i adequada per poder respirar amb la mala fe necessària.

Això és el que aconsello, i m'aconsello a mi en l'aperitiu d'aquesta terrassa, plena de llavis que tremolen, havent d'aguantar el punt sota un impermeable insuficient i guaitant aquest asfalt de novembre que no acaba d'ésser ben bé un asfalt prou líric per les tombarelles i les patinades i les rellics sentimentals.

JOSEP MARIA DE SAGARRA

URODONAL

neteja
la sang
intoxicada
per
l'àcid úric

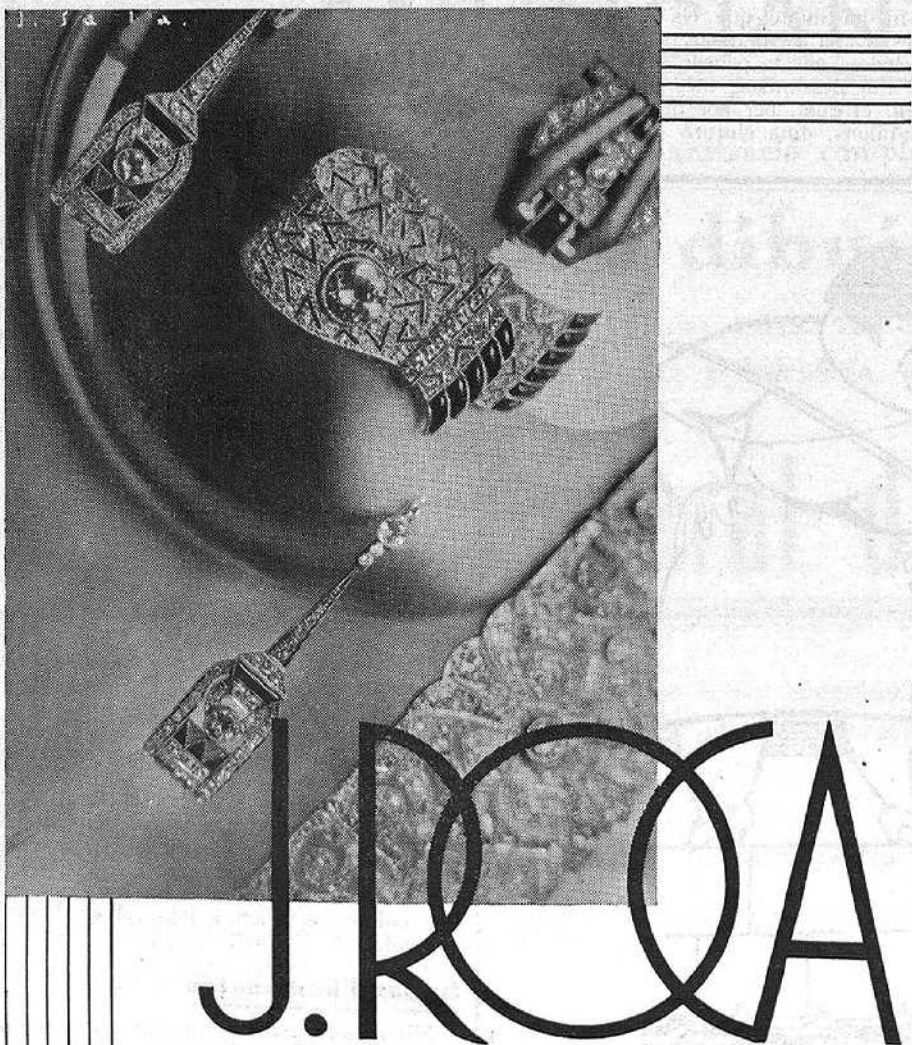
L'URODONAL es
un bon preparat d'acció
eficax i el recomano amb
frecuència.

DR. A. PI SÜRER
Catedràtic de Fisiologia
de la Facultat de Medicina
de Barcelona

GUTENBERG, S. A.

Maquinària, Tipus, Filetatge de
bronze, Tintes i Utilitatge per les
Arts Gràfiques

Agullers, 1 i Vía Laietana, 4
Tel. 15524 - BARCELONA

EL JOIER DE LES CREACIONS EXCEPCIONALS
Rambla del Centre, 33 • Passatge de Bacardí, 2

PER QUE ES MODIFICA LA LLEI BANCARIA

El règim del Banc d'Espanya

El projecte de modificació de la Llei d'Ordenació Bancària, en la part que fa referència al Banc d'Espanya, ha causat una mena d'astorament en aquelles persones que, per no estar molt al corrent de la influència que el Banc pot exercir damunt les vicissituds monetàries i per compartir la consideració general de què gaudeix aquella institució—que si no barrege les funcions de caràcter públic amb altres de caràcter privat es transformaria gairebé en veneració

paritat teòrica respecte de l'or. Espanya fou, en els darrers temps de la guerra, el país que tingué la moneda més alta i, en canvi, avui és el país no belligerant que la té més depreciada. Hi ha la guerreta del Marroc, hi ha les disbauxes de la dictadura amb l'augment formidable del Deute públic i consegüentment un desnivell creixent dels pressupostos, però això no esborra la responsabilitat del Banc, les faltes més grans del qual han estat:

L'edifici del Banc d'Espanya a Madrid

com la que professen els anglesos per al seu Banc d'Emissió, the old lady of Threadneedle Street—, s'ho han pres com un atac desconsiderat i de funestes conseqüències forjat pel senyor Prieto contra un organisme que és el puntal més ferm de l'economia espanyola.

La por que el Banc d'Espanya té a tota mena de reformes, la resistència que ha oposat sempre als ministres de Finances que tenen iniciatives i la suggestió que ha operat damunt els altres, l'han fet arribar a creure en la pròpia intangibilitat. El fet d'haver-se sortit gairebé sempre amb la seva mentora Espanya progressava i el Banc es feia gran i esdevenia una de les entitats del seu gènere més poderoses i han convençut que ell tenia raó i que els innovadors eren uns illusos o uns enemics de la seva prosperitat, gairebé consubstancial amb la del país. D'aquesta manera la conducta del Banc s'ha conformat sempre a uns vells postulats, esdevinguts falsos per la variació de les circumstàncies, tancant sempre els ulls a tota cosa que pogués contrariar-los.

La riquesa del país, tot i augmentar durant els darrers cinquanta anys d'una manera considerable, no ho ha fet en la mateixa proporció que la del Banc—parlem del volum de la riquesa, no de la seva circulació—i ens trobem, en canvi, amb la vergonya que en aquest darrer mig segle no ens ha estat possible tenir una moneda estable com tots els altres països civilitzats. I és veritablement paradoxal que un Banc, la funció principal del qual ha d'ésser vetllar per l'estabilitat del signe monetari, hagi anat transformant-se en un poderós organisme, una mena d'Estat dintre l'Estat, que disposa dels ressorts del crèdit i d'una reserva d'or excessiva, si considerem les possibilitats econòmiques del país, mentre la pesseta patia una debilitat crònica, travessada de períodes febrils d'alça i baixa gairebé sempre per dessota del nivell de la

Primera. Creure que l'augment dels bitllets en circulació significa sempre augment de prosperitat, ignorant, per tant, el que vol dir inflació i deflació monetàries.

Segona. Creure que la reserva d'or, tot i que no tingués obligació de lliurar-ne ni una engruna, era una garantia contra la inflació i que servia a sanejar tota operació d'augment dels bitllets en circulació.

Tercera. Donar excessives facilitats per la pignoració de valors de l'Estat.

Quarta. Defensar el criteri que l'or era de propietat exclusiva del Banc.

Cinquena. Mantenir gairebé invariats el tipus del descompte.

Amb aquests postulats el Banc podria mantenir la seva prosperitat paral·lelament a la del país en règim monetari normal de patró-or, però quan aquest fa cinquanta anys que no existeix a Espanya, calia estar més al corrent de la realitat econòmica i dels ensenyaments més moderns de la ciència de l'Economia.

Allargaria massa aquest article entrar a examinar com el projecte de llei obliga el Banc a modificar la seva conducta en aquests extrems assenyalats, però si podem dir que hi ha tres articles—els segon, quart i onze—que fixen les normes que s'han de seguir quan es pensi establir el patró-or, establint també el curs forçós dels bitllets i atribuint a l'Estat el sobrant de la reserva d'or revaluada, que el desè dona al ministre una intervenció directa en la fixació del tipus del descompte, que en el sisè se'l fa copartíper en la intervenció del canvi, en el quart s'intenta posar límit a l'emissió de bitllets amb un impost i en el vuitè i el novè s'atribueix a l'Estat una fiscalització directa del funcionament del Banc amb el nomenament de Consellers d'Estat i la inspecció de la comptabilitat.

Aprovaran les Corts íntegrament l'article? El Banc sembla plegar-se sota les amenaces del senyor Prieto, que li ha arribat a dir que si no obeeix en crear un altre en el termini de sis dies. Cal dir, però, que el Banc té raó en alguna de les objeccions que fa sobre l'aplicabilitat d'alguns extrems del projecte, redactat, segons confessió del ministre, per un economista eminent.

Ens hem limitat a exposar els pecats del Banc i el remei que, en línies generals, hi vol posar el projecte, des d'un punt de vista fredament tècnic. L'Estat ara demana massa perquè el Banc no ha sabut concedir a temps. Per això sembla que cap dels dos té tota la raó, però aquesta es decanta més cap a l'Estat, que en aquesta ocasió representa, per mediació del senyor Prieto (oh, miracle!) els veritables interessos econòmics del país.

JOSEP A. VANDELLOS

Mirant a fora

Les invitacions mal repartides

El mandat presidencial de Hoover expira l'any que ve i per aquesta raó el president dels Estats Units no s'ha pogut comprometre a tornar oficialment la visita a Laval.

Però, si no oficialment, d'una manera oficiosa, és segur que Hoover vindrà a Europa, «de passadís», per dir-ho així.

—Quan farà aquest viatge—ha dit el president dels Estats Units—estaré sotmès a un règim extravagant. Ja m'han fet un centenar d'invitacions a sopar, i cap a dinar.

El comunisme de G. B. S.

D'ençà que ha tornat de Moscou, G. B. Shaw no para de fer propaganda del règim soviètic. Remarquem, de passada, que la seva companyia de viatge, lady Astor, ha estat reelegida com a conservadora en les darreres eleccions angleses. Shaw, que no té velleitats electorals, s'accontenta d'escriure articles i de fer discursos, adhuc per T. S. F.

No fa gaire, davant el micròfon, en dirigit un als nordamericans, aconsellant-los que esguinessin llur constitució i adoptessin la de Moscou. Les rèpliques no han trigat. Edmond Wallace, un universitari americà que coneix la Rússia molt millor que Shaw, ha reprotat a aquest la seva ignorància i la seva lleugeresa. L'article de G. B. S.: aquest xarlatan privilegiat de la literatura anglesa.

La frase és dura, però cal reconèixer que Shaw ha fet mèrits perquè la hi diguessin.

Geografia

Als Estats Units, els enemics del senador Borah, president de la Comissió d'Afers Estrangers, es diverteixen amb les pretensions d'aquest a regir el món coneixent la geografia tan poc com la coneix. I sembla que això no és pas una calúnnia de partit, inspirada per les rivalitats polítiques.

Ja fa un cert temps, el novel·lista francès Maurice Larrouy, que acabava de donar la volta al món, tingué ocasió de parlar amb el senador Borah. En el curs de la conversa li explicà que sortint de França, se n'havia anat a Indoxina.

—Ah!—féu el senador—. Pel camí, segurament us heu aturat al Congo?

Mussolini teatral

Dos mesos enrera, Firmin Gémier i André Mauprey eren rebuts en audiència particular per Mussolini. No es tractava de política, ni de finances, sinó de teatre: Mussolini, en col·laboració amb Forzano, havia escrit una obra per al teatre, la qual ha estat representada a París la setmana passada, segons la traducció de Mauprey.

Aquest, d'acord amb Mussolini, no sols l'ha alleugerida—la representació, seguint l'original, hauria durat quatre hores plenes—, sinó que hi ha afegit un personatge, un ascendent de Chiappe, l'actual prefecte de policia de París.

Els antifeixistes francesos podien esperar, doncs, el més gran rigor de la policia si se'ls acudia d'anar a manifestar-se el dia de l'estrena.

Hitler prefereix les rosses

No es tracta d'una paròdia del cèlebre llibre d'Anita Loos que fa tres o quatre anys obtingué un sorollós èxit. El privilegi de què frueixen les rosses al país de Hitler és d'una altra mena.

En el transcurs del procés contra els autors dels aldarulls antisemites, un individu d'una secció d'assalt nacional-socialista ha dit, en la seva declaració:

—Un camarada i jo acabàvem d'agafar una noia i anàvem a tractar-la com cal. Tot d'una ens vàrem adonar que era rossa i la vàrem deixar anar.

Deixant a part l'admiració que aquestes paraules puguin fer sentir envers els hitlerians que necessiten ésser dos per pegar una noia, cal tenir en compte que aquest prejudici sobre el color dels cabells i la raça no té cap base sòlida. El nacionalista professor Günther diu que, per un fenomen que anomena la «desnordització» de la raça, actualment a Alemanya ja només una tercera part de la població femenina és rossa, al contrari dels segles passats, en què la proporció era molt més forta. A Baviera, per exemple, el pèl ros està en exigua minoria. Segons les estadístiques, a Alemanya hi ha uns quaranta milions de persones morenes o de color castany, entre les quals només sis centes mil són israelites.

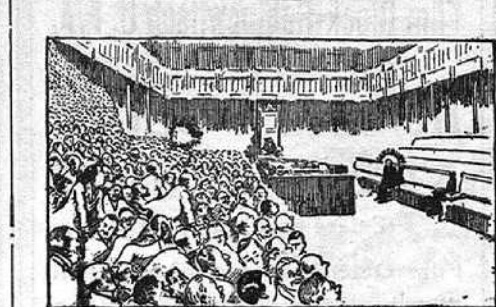
D'altra banda, el mateix Hitler té el pèl negre.

Preparatius

Karl Fürstenberg, el gran financer alemany del qual s'ha festejat recentment el vuitantè aniversari, va saber un dia que el seu caixer s'ha comprat un rocking-chair. Un seic de malfiança es dibuixà en el seu front i declarà al seu gendre:

—Em sembla, em sembla que el nostre caixer es prepara per anar-se'n a Amèrica.

La Cambra anglesa

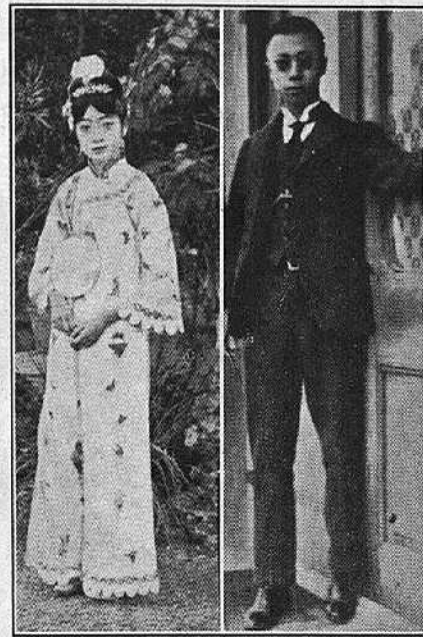
El nou parlament anglès, segons The Daily Mirror: la majoria i l'oposició.

L'EX-EMPERADOR DE XINA A LA MANXÚRIA

Una ombra que reapareix

Ja fa dies que la secció telegràfica dels diaris va plena de notes referents a combats ocorreguts a les terres de la Manxúria, de polèmiques entaulades pels Governos de Xina i del Japó i de notes lliurades per llurs respectives Delegacions a Ginebra.

La monotonia de les incidències del conflicte fa minvar l'atenció del públic i molts dels telegrams que van tramitent les agències informatives ja són menyspreats per les redaccions que els reben.

L'ex-emperador de la Xina i la seva muller

Però sobtadament arriben despatxos sensacionals que agullonen l'interès desganat i posen com eix del problema de Manxúria una ombra ja per molts oblidada: Suen Tong, l'ex-emperador de tota la Xina, destronat en 1912 i convertit en el ciutadà Pu Yi per la República xinesa.

Diu que Pu Yi ha marxat de Tien Tsin cap a Tacu acompanyat d'un destacament japonès per a embarcar en un creuer també nipó, el qual el dugué a Dairén (Port Arthur) per a marxar cap a Mukden, on serà proclamat emperador de la Manxúria.

La coronació de Pu Yi seria, si aquestes noves tinguessin confirmació, l'epíleg del cos a cos manxurià en què el Japó sempre ha obrat amb intencions ocultes.

Xina restaria desmembrada i una de les seves regions més riques formaria un Estat independent; és a dir, independent de Xina, perquè vindria a moure's sota el protectorat del Japó.

I, qui sap? Si la Història es repeta, Pu Yi o els seus descendents tornarien a regnar des de Pequín damunt de totes les terres xineses.

Pu Yi o bé Suen Tong té una biografia molt curta però molt accidentada. Va néixer el 8 de febrer de 1906.

Regnava llavors nominalment el seu oncle, l'emperador Kuang Siu, nat el 1872, però de fet l'emperadriu Tseu Hi, germana de la mare de Kuang i vídua de l'emperador. Hien Feng, oncle també de Kuang, mort l'any 1861.

L'escriptora francesa Cécile Dubreuilh, que assistí a una recepció imperial el mes de novembre de 1905, remarca l'aspecte de decrepitud i el paper secundari de l'emperador, contrastant amb la joventut i la vivacitat i la majestuosa distinció de l'emperadriu de 71 anys, sortida del poble i arribada al sol passant pel concubinatge.

Kuang Siu va morir el 14 de novembre de 1908 i Tseu Hi l'endemà.

Llavors fou proclamat emperador Suen Tong, nat el 8 de febrer de 1906, sota la regència del seu pare el príncep Txuen, germà de l'emperador mort.

La propaganda republicana s'estenia ràpidament i el 12 de febrer de 1912 aparegué un rescripte imperial que deia: «Tenint en compte les tendències de l'època, investim el poble de la sobirania i ens pronunciam a favor d'una forma republicana de Govern constitucional. Volem seguir les passes dels savis antics que esguardaven el tron com l'objecte de la confiança sagrada de la nació.»

Plantejada la qüestió del destí de l'ex-emperador de sis anys, s'imposà el bon sentit i s'evità que anés a viure al Japó, en mans del qual hauria estat una arma contra Xina, com sembla que serà ara.

Entre la família imperial i el Govern de la República fou convingut un tractat que disposava en síntesi:

L'emperador conservarà el títol honorífic i un sou anual de quatre milions de dòlars; habitarà lliurement el seu palau de Pequín i el Palau d'Estiu i rebrà una forta quantitat per a finir la construcció de la tomba del seu oncle l'emperador Kuang Siu. A més

la República s'obligava a protegir-li tots els béns personals i pagar els sous de la guàrdia imperial.

Conseqüència d'aquest conveni fou que la mateixa família imperial va invertir Yuan Txi Kai com a President de la República.

Així començaren a Xina els nous temps. Suen Tong, que havia tornat a pendre el nom particular de Pu Yi, visqué sense barrejar-se—o sense que la seva família es barrejés en nom seu—en les coses de l'Estat fins l'any 1917, en què el ciutadà Pu Yi tornà a ésser per dotze dies l'emperador Suen Tong.

En una de les incidències de les lluites de cabdillatge desencadenades pels «Senyors de la Guerra», un d'ells, el general Txang Hin, es féu amo de Pequín i restaurà l'Imperi, en benefici de Pu Yi, el qual llavors ja tenia onze anys.

Però els generals Tzan Kun i Tuan Txi Tu entraren a Pequín i Suen Tong abdica novament i tornà a ésser el ciutadà Pu Yi, vivint completament retirat al Palau de Pequín.

L'any 1922 es va casar i, ben diferent dels seus avantpassats, no prengué sinó una concubina.

La cortesia xinesa el posava a cobert de tota irreverència del seus ex-súbdits i sovint va rebre la visita del President de la República.

A primers de novembre de 1924, el general Feng Yu Siang va expulsar de Pequín el jove emperador, el qual després d'algunes peripecies va refugiar-se a la concessió japonesa de Tien Tsin, on va ocupar una villa, en la qual rebia honor d'una Cort modesta. Els quatre milions de dòlars s'havien tornat fum i els béns personals havien minvat molt, ço que facilitava les mires japoneses d'aprofitar l'empar que concedien a Pu Yi per a les seves ambicions territorials.

Segons expliquen els que l'han tractat, Pe Yu no és home d'empreses guerres. Sensill, estudios, amant de les flors i de la música, no tindria res d'estrany que els japonesos, enduts per la cobejança dels plans de Manxúria a la qual els empeny llur excés de població, haguessin explotat la inèxperiència joventutosa i la pusil·lanimitat del seu protegit, per a obligar-lo a marxar a Mukden i llançar-se a una aventura perillosa.

Hi ha antecedents que apunten la versemblança de les suposicions, encara que a Tòquio diguin que no saben res del viatge de l'ex-emperador. Els japonesos cobejen la Manxúria i fan valer com a títol de propietat la batalla de Mukden durant la qual moriren 87.000 russos i 67.000 japonesos. Per altra part, sempre han impedit que Manxúria seguís el moviment nacionalista xinès i, ara, sota pretext de guardar ferrovies i ponts, han afermat el peu a diversos llocs del territori manxurià.

En aquest desig, un home irresolent com Pu Yi podrà servir-los d'instrument. Bo és recordar que la dinastia Thing és manxurià i ocupava el sol xinès des de mitjans del segle XVII en què el darrer Ming, per a sotmetre les províncies revoltades, cridà el rei de Manxúria Txienti Ti, el qual coronegué a esclafar les revoltes, però destronà el que l'havia cridat i el substituï, fundant la dinastia Thing, sempre tinguda per estrangera a la Xina autèntica.

No trigarem gaire a saber el que hi ha de veritable en aquestes informacions, i en cas d'ésser un fet la proclamació de Pu Yi com emperador de Manxúria exponen de les cobejances japoneses, ja podem pronosticar derivacions fecundes en la política dels grocs i perilloses en la intranquil·litat d'un món encara no refet de les ferides de la Gran Guerra.

MIQUEL CAPDEVILA

Agència exclusiva per a la venda de

MIRADOR

Societat General Espanyola de Llibreria

Barbarà, 16 *** Telèfon 17218

Feu fer els vostres gravats a

Fotogravats Exprés

IGUALADA, 6 (Gràcia)

Telèfon 76935

NO US PREOCUPEU MÉS

per l'emalatge, acondicionament i tramesa de la vostra propaganda d'acabament i principi d'any.

MISSATGERIES BARCELONA

us farà aquests serveis bé i ràpidament per a tot Espanya i estranger. Consulteu a PELAI, 62, 1.ª, 1.ª, Telèfon 10014 (damunt l'Estafeta de Correus).

Servei diari a la Central de Correus per a la imposició de tota mena d'impresos, mostres, etc., etc.

ES PASSA A DOMICILI

Viatges Marsans, S. A.

Rambla Canaletes, 2 i 4 - BARCELONA

Bitllets de Ferrocarrils Nacionals i Estrangers - Passatges Marítims i aeris
Viatges a "Forfait" - Excursions acompanyades - Peregrinacions, etc.

INFORMES
I PRESSUPOSTOS GRATIS

CANISERIA
FITÓ
BARCELONA

ESPECIALITAT EN LA MIDA

Jaume I, 11
Telèf. 11655

Fàbrica d'Articles de Viatge
Joan Casanovas i Companyia
Especialitat en Coixes d'automòbils, Baguls, Maletes, Maletes-Armoris
Tallers, 26.- Telèfon 10623

EL CINEMA

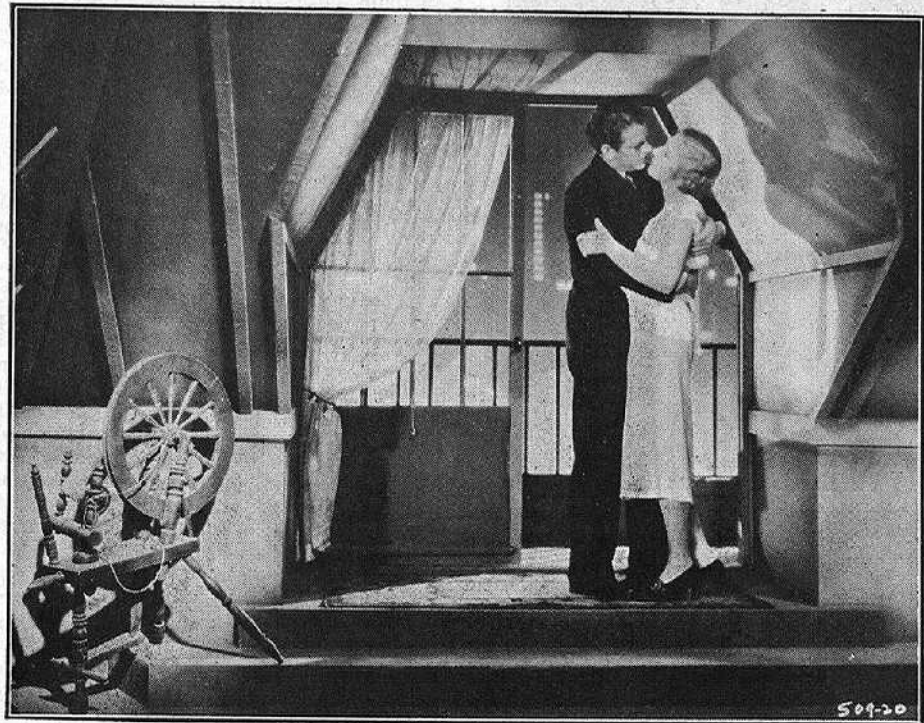
ESTRENES I REESTRENES

De G. Méliès a W. de Mille

Decididament hem de convenir tots plegats que l'espectacle cinematogràfic coneix actualment una profunda crisi. Hi ha setmanes en les quals es fa difícil trobar alguna estrena que demani un comentari; cal cercar amb paciència i considerar-se afortunat si per fi es troba amb un film com és ara *Flor de passió*, de William de Mille. Però abans de parlar d'aquest film, i en atenció a l'espectacle depriment que ofe-

en fugí com de la pesta. Si tot veient els seus films pressentiu la satisfacció de l'home que gràcies al cinema soluciona els més intrincats problemes de la posta en escena i de l'escenografia, hem de convenir que no el guia, tot i això, una vocació teatral, sinó que el que l'inspira és l'esperit del cinema, tractant ja aleshores de crear una pantomima original.

El cinema, avui dedicat quasi exclusiva-

«Flor de passió», de W. de Mille

reix el panorama actual dels nostres cinemes, sembla que em serà permès de parlar un moment de Georges Méliès, inventor del cinema, la figura del qual passa al primer terme de l'actualitat per la circumstància de rependre's demà en sessió Studio Cines dos dels seus vells films: *Els quatre còps del diable* i *Un viatge a la Lluna*.

Méliès comença a filmar films de gran envergadura, és a dir, de més de vint metres de llargària, cap allà l'any 1895. Méliès inventa aleshores quasi tots els trucs pròpiament cinematogràfics. Ell mateix ha explicat com una distracció involuntària li revela la sobreimpressió i també com cada nou truc li permet idear un assumpte inèdit a filmar.

En les seves mans el cinema és més aviat un instrument de prestidigitació. Té tot seguit la intuïció que els recursos del cinema són sobretot fructuosos en l'exposició del món fantàstic, dels esdeveniments inversemblants i sostingut per un esperit ple de fantasia i d'humor, per un decorativisme ingenu i fort ensens, filma històries de màgia, de diables, excursions interplanetàries, fent ballar el sol i les estrelles, poblant el cel amb una humanitat mítica i fent passejar els seus herois entre els núvols i sobre els cràters en erupció.

Méliès veié tot seguit que el gran perill pel cinema naixent era el teatre; per això

ment a les històries psicològiques i a l'evocació dels grans espectacles de la vida, sembla renegar aquests orígens. La bona època del cinema alemany s'hi relligava directament. És la literatura fantàstica, l'exploració d'una existència miraculosa.

Després de tants anys d'evolució, ens trobem avui davant d'un film com *Flor de passió*, amb tots els defectes del moment històric. La confluència no sempre ben resolta del cinema original i del diàleg més o menys inspirat. Amb tot, un film que si tècnicament no interessa i no aporta res que no sigui vist i revist, presenta en canvi una història accidentada, recalcada damunt d'una bona psicologia.

Un home entre dues dones — l'eterna qüestió, és veritat —, però resolta amb tocs

Un film on Lewis Stone i Zasu Pitts tenen rols secundaris. On reveiem Charles Bickford, que descobrim en *Dinamita*. Bones escenes domèstiques, moments impressionants dintre llur prosaisme absent d'estilització. Les persones abandonades a llur egoisme monstruosos, a llurs incongruències temperamentals.

Encara que la propaganda del film deia que es tractava d'una obra que transcendia de tot convencionalisme i moral, en el fons es tracta d'una obra perfectament prudent, amb la conclusió de consuetud.

J. PALAU

PANORAMA

BIOGRAFIES FALSES. — Les úniques biografies que ens interessin són les biografies falses; i precisament per tot allò que puguin tenir de falsedat. Ens deixa decebuts la veritat, sempre. Ara hom ha pogut llegir les Memòries de la joventut de Greta Garbo; el diari íntim de Clara Bow. Són d'una vulgaritat espantosa. Itineraris vitals plens de materialitat ridícula.

En canvi, deixeu parlar els poetes. Feu que César Arconada us doni vida a una Greta Garbo que ens desvetllarà la que tots portem arxivada a l'esperit. Feu que Philippe Soupault us dibuixi l'esperit de Chaplin, tot i refent-lo de cap i de nou.

La poesia té una missió a realitzar dins de la literatura cinematogràfica. Té la missió d'assassinar gasetilles de publicitat. Aquestes gasetilles on s'explica la quantitat de sabates que té Pola Negri, el sou de Gary Cooper, el vestuari de Joan Crawford, la vida amorosa de Chevalier i les aventures dels altres desenfrenats.

Fem un esforç per exaltar la Mentida per damunt de tot. La Mentida: Veritat Lírica Perfecta.

CHAPLIN ES UNA DESCOBERTA DELS POETES, deiem, subratllant una frase de Jean Cocteau. Potser és per aquesta circumstància que els escriptors són els que, en un moment donat, el combaten més vivament.

Ara fa dotze anys que Pierre-Albert Biró prologava el seu llibre *Cinéma* amb un to pamfletari contra l'autor de *La fallera de l'or*. «Tots els que estudien el cinema, diu, glorifiquen Chaplin i els films americans. ...Chaplin, en efecte, ha transportat a la pantalla les clowneries del circ... però el circ és el circ i el cinema és el cinema.»

Acaba dient que la importància atorgada a Chaplin és un producte relatiu: «Si Chaplin sembla lluminós és perquè es mou en l'obscuritat». Tot això en 1919. Després s'ha vist que Pierre-Albert Biró no tenia raó.

Després s'ha vist que hi havia una intuïció genial en el seu retorn a la humanitat sentimental eterna. — D. P.

El film en color

Fins ara, totes les provatures de films en color no han estat gaire satisfactòries. Raó de més, doncs, perquè els recercadors es dediquin a solucionar els múltiples problemes que presenta l'assumpte. Tot sovint, en efecte, les revistes cinematogràfiques i les científiques donen notícies de noves temptatives en aquest sentit, però de dubtosos resultats pràctics.

La darrera, per ara, és la de l'enginyer milanès Gualtierotti, remarcable, llegim, per la seva simplicitat tant com pels seus resultats. El seu mètode es basa sobre un principi físic i no sobre un procés químic: l'aparell de presa de vistes està dotat de dos filtres que descomponen tots els colors en dues fotografies juxtaposades i simultànies. L'aparell de projecció està proveït de dos altres filtres similars, que recomponen els colors sobre la pantalla, amb una fidelitat absoluta.

El negatiu pot servir per treure'n tantes còpies com calgui. El realisme dels tons obtinguts és remarcable, segons sembla, ja que el nou procediment no tan sols dona els colors vius, sinó ahhuc els matisos més delicats del blanc.

UN GRAN FILM RUS

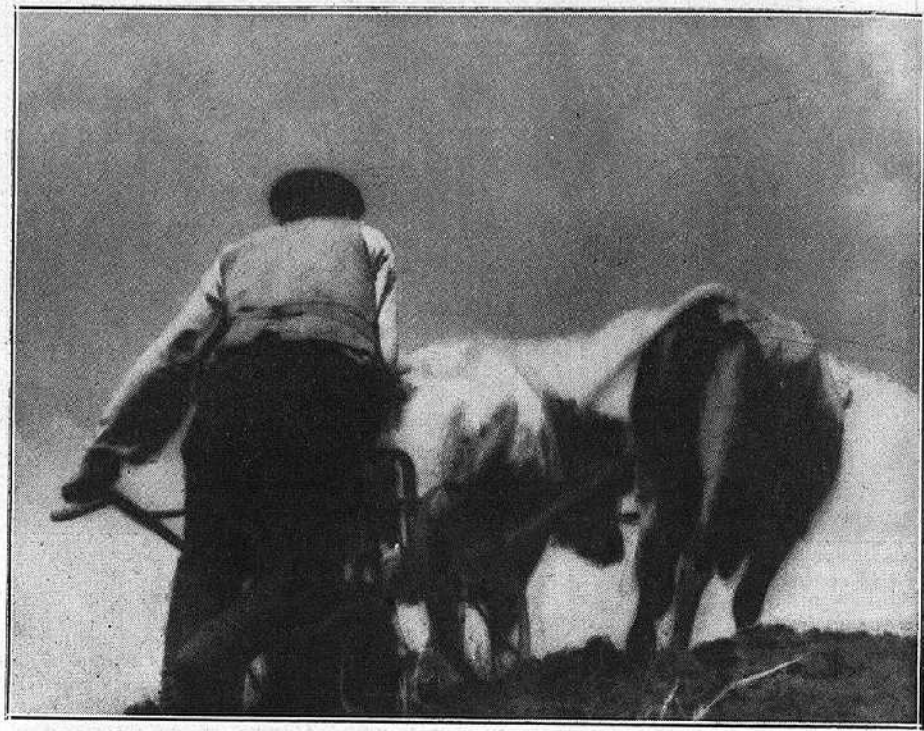
«La Terra», de Dovjenko

Es per mi extraordinàriament difícil parlar en un article breu d'un film tan extraordinari com és *La Terra*; prego doncs al lector que vulgui excusar la lleugeresa i les llacunes d'aquest comentari sobre un film tan compacte i profund com aquesta obra de Dovjenko.

Un film destinat a fomentar les cooperatives agrícoles i els nous mitjans de conreu. Poble essencialment agrícola, a Rússia

una solidaritat entre la terra i els homes que la trepitgen.

El sentit utilitari no ha malmès la visió de l'artista i aquella actitud de regregrament no evita la contemplació gratuïta de l'espectacle. Dovjenko s'estasia davant la bellesa plàstica de les pomes que el vent gronxa amb una gràcia adorable, dels camps de blat que s'estenen fins a perdre's de vista i de l'emoció de la pluja sota l'acció de

«La Terra», de Dovjenko

l'èxit del sovietisme és un problema agrícola. *La línia general*, *La Terra*, *La lluita per la terra* són films destinats a la propaganda a favor de la introducció de les màquines en els camps. «Ajunteu-vos, adquiriu un tractor i la terra us centuplicarà els seus fruits», és el lema d'aquestes obres.

El film oposa els vells solidaritzats a llurs bous, la falç a la mà, que signifiquen la rutina, als joves oberts a la tècnica i a l'esperit progressiu. Oposició relligada d'una manera magistral al ritme global de la vida. Els que se'n van i els que vénen, la mort i la naixença. Aquesta alternança sembla obsessionar l'autor. El vell morint damunt d'un jaç de peres, de peres que ja en estat agònic tasta per darrer cop, mentre al seu redós els nens, que signifiquen la nova generació, amb la fruita juguen entre ells i després, més impressionant encara, mentre conduïxen l'heroi a la fossa que els girassols mig marçits semblen acomiadar, veiem com una dona en mig dels dolors del part dona al món una criatura.

Aquest film és una magnífica elegia a la natura, no pas a la natura com a espectacle, per bé que la terra en aquest film constitueixi un magnífic espectacle, sinó de la terra com a fecundadora d'aquells fruits que són la menja de l'home. És la natura sentida amb commoció dionisíaca, amb una exaltació quasi mística que transparenta una actitud de regregrament. El film marca

la qual tot el paisatge sofreix una metamorfosis. L'autor s'entreté — amb quina complaença! — davant de tot això i no cal parlar aquí de lentitud, per tal com les imatges us agafen amb prou força perquè només llur moviment us importi. El vostre esperit marxa a remolc del ritme visual. La mort del xicot que ha fet la propaganda del tractor assoleix tota una significació simbòlica. És la consagració amb la sang d'una nova etapa que comença. A l'entorn del cadàver no calen les discussions; per això vells i joves s'apleguen units per un mateix anhel. El sacrifici d'un els uneix a tots. Es endebades que el fratrícid s'acusa a grans crits: *Sóc jo qui l'ha matat, mateu-me ara a mi!* La gent és sorda a aquests crits. No els interessa mirar enrera, no els interessa la destrucció, signifiquen ells la nova generació creadora. Tots aixequen la testa enlaire i comprenen com el món està orientat vers la llum. Una esperança suprema els anima i el ritme de la vida els reprén. El vent torna a vincular les espigues, mentre la pluja cau damunt del gran clos de la terra.

Tot és a dir sobre els mitjans amb els quals l'autor ha construït el seu film. Fotografia meravellosa, fragments d'una emoció indescriptible, com per exemple, les escenes de l'arribada del tractor al poble i l'evocació de totes les manipulacions successives de l'elaboració del pa. Un film sobretot original, personalíssim. Res de la violència que hem vist en obres anteriors, però sí mitjans d'expressió més subtils i un pensament sempre elevat.

JOSEP PALAU

Ja ho sabeu...

—que en la còpia de *Le Million* presentada a Barcelona els subtítols castellans són intolerables? Hom arriba a traduir *artista* per *pintamonas*.

—que hom diu que *El Presidi*, el film tan celebrat, és un plagí d'un film soviètic que Studio Cines presentarà aviat.

—que Tisse ha fet un film que combat l'avortament, amb el títol de *Maternitat* i que Palestra vol exhibir-lo amb rètols catalans a Barcelona?

JEANETTE Mac DONALD

L'ÚNICA

amb

Victor Mc Laglen

EL MILLOR

en la graciosíssima comèdia

Por un par de pijamas

Film parlant "FOX"

al

FÈMINA

KURSAAL

Un film de

DAVID W. GRIFFITH

Abraham Lincoln

La vida del gloriós president dels Estats Units

per

WALTER HUSTON i UNA MERKEL

Producció d'ELS ARTISTES ASSOCIATS

CAPITOL

LUPE VELEZ

amb JOHN HOLLAND i JEAN HERSHOLT en la producció de HENRY KING

El Port infernal

CANÇONS EN ESPANYOL

Un altre film de

"Els Artistes Associats"

Coliseum

Gran èxit diari de la comèdia musical d'ambient frívol

per

Roseta Moreno

i

Robert Rey

Cançons, atreviment, alegria...

Es un film "Paramount"

La presentació personal de ROSETA MORENO, protagonista del film que delecta al públic amb les seves danses, constitueix la nota d'actualitat barcelonina i l'èxit més gran registrat fins avui

"Studio Cines" (KURSAAL)

Demà divendres, dia 20, a les 22, en sessió única

"SHORTS"

El film curt en el cinema actual

DUES PRODUCCIONS 1896

Le Voyage dans la Lune

Les 400 coups du diable

(de Leo Melies)

Un film de A. Dovchenko

"LA TIERRA"

Producció Wufkn-Kiew

Localitats sens augment al Kursaal, de 5 a 7

LIDO CINE

(APARELLS WESTERN ELECTRIC)

AVUI

Dolly Macht Kaniere

(NINA)

Film Block-Rabinowitsch U. F. A.

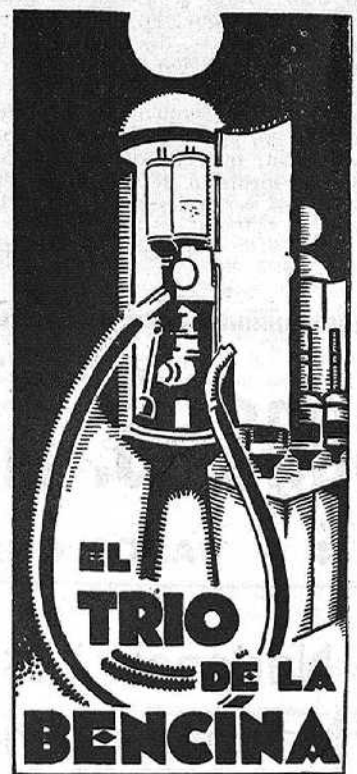
JE SERAI SEULE APRÈS MINUIT

(Estaré sola a mitja nit)

Film OSSO de J. de Baroncelli distribuït per ATLANTIC Films

Una opereta de gran èxit al

FANTÁSIO

LILIAN HARVEY i HENRY GARAT

Un film pels que són joves, pels que es conserven joves, pels que volen ésser novament oves

